

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 18/2004 vp

Hallituksen esitys tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä kesäkuuta 2004 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 106/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Liisa Katajamäki ja ylitarkastaja Anna Ehrnrooth, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Ronald Wrede, ulkoasiainministeriö
- hallitusneuvos Irmeli Virtaranta, valtiovarainministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Tupakointi on kehittyneissä maissa yksi suurimpia ja kehitysmaissa nopeasti kasvava kansanterveydellinen riskitekijä. Maailman taloudellinen yhdentyminen on luonut suotuisat edellytykset tupakan markkinoinnille kaikkialla. Kansalliset terveystoimet eivät ole riittäviä tupakan haittojen torjumiseksi.

Neuvotteluprosessi alkoi vuonna 1999 Maailman terveysjärjestön (WHO) 52. yleiskokouksen antamalla päätöslauselmalla tupakoinnin torjuntaa koskevan puitesopimuksen, jäljempänä sopimus, laatimisesta (Framework Convention on Tobacco Control, FCTC). Neuvottelut käynnistyivät lokakuussa 2000 Genevessä kansainvälisen neuvotteluelimen International Negotiating Body (INB) ensimmäisessä kokouk-

nessa. Neuvotteluissa olivat mukana lähes kaikki Maailman terveysjärjestön jäsenmaat sekä Euroopan yhteisöjen komissio. Suomi on toiminut koko prosessin ajan aktiivisesti vahvan tupakoinnin torjuntaa koskevan sopimuksen aikaansaamiseksi.

Sopimus hyväksyttiin yksimielisesti 21 päivänä toukokuuta 2003 WHO:n yleiskokouksessa Genevessä. Yleiskokouksessa pidetyssä Euroopan yhteisön puheenvuorossa todettiin, että Euroopan yhteisö pyrkii aloittamaan sopimuksen ratifioinnin valmistelut mahdollisimman nopeasti. Sopimus on ollut avoinna allekirjoituksia varten Genevessä 16.—22.6.2003 ja New Yorkissa 30.6.2003—29.6.2004. Allekirjoitusten jälkeen alkaa ratifiointiprosessi. Sopimus as-

tuu voimaan 90. päivänä sen jälkeen, kun 40 maata on sen ratifioinut. Sopimuksen on tähän mennessä allekirjoittanut 118 maata, toistaiseksi vain 16 on ratifioinut sen.

Tupakan terveyshaittojen torjunta perustuu valtioiden kansalliseen lainsäädäntöön. Euroopan yhteisöllä on kuitenkin tähän tähtävää yhteisölainsäädäntöä. Sopimus on monenkeskinen kansanterveyteen keskittyvä sopimus. Se vahvistaa maailmanlaajuisista yhteistyötä tupakoinnin vähentämiseksi. Sopimus on laaja-alainen, ja se sisältää artikloja, jotka koskevat muun muassa tupakkatuotteiden mainontaa, myyntiä, pakkausmerkintöjä, laitonta kauppaa, ympäristön tupakansavulle altistumista ja verotusta. Eniten sopimuksesta hyötyvät maat, joilla on vähän tai ei lainkaan omaa kansallista tupakkalainsäädäntöä.

Sopimuksen asettamat velvoitteet ovat osittain suositusluonteisia ja osittain vähimmäisehtoja, joita sopimuksen ratifioineiden maiden tulee noudattaa. Sopimustekstissä valtioita rohkaistaan toteuttamaan pidemmälle meneviä toimenpiteitä. Jokaista maata koskeva yleisvelvoi-

te on määräajoin päivittää ja arvioida kokonaisvaltaisia, kansallisia tupakoinnin vähentämistä strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia.

Suomen voimassa oleva oikeus täyttää sopimuksessa sopimusvaltioille asetetut vaatimukset. Tämän takia esityksessä ei ehdoteta muutoksia Suomen voimassa olevaan lainsäädäntöön. Ahvenanmaan maakunnassa sovelletaan maakunnan omaa tupakkalakia (tobakslag för landskapet Åland ÅFS 64/1997).

Sopimuksen tavoitteena on vähentää tupakointia pysyvästi ja suojella ihmisiä tupakansavulle altistumiselta. Sopimus tähtää kansanterveyden edistämiseen maailmanlaajuisesti, ja siinä käsitellään monenlaisia tupakoinnin torjuntaan liittyviä kysymyksiä. Sopimus on luonteeltaan kehysopimus, jonka pohjalta voidaan hyväksyä lisäpöytäkirjoja tulevaisuudessa.

Esityksen tavoitteena on hankkia eduskunnan hyväksyminen sopimukselle. Esitys sisältää myös ehdotuksen niin sanotuksi blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

Hallituksen esityksen mukaan Suomen lainsäädäntö on sopimuksen mukainen, joten sopimus ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota puitesopimuksen 8 artiklaan, jossa edellytetään sopimuspuolilta toimenpiteitä, joilla ehkäistään mahdollisimman tehokkaasti altistumista tupakansavulle sisätiloissa sijaitsevilla työpaikoilla, julkisissa liikennevälineissä, julkisissa sisätiloissa ja tarpeen mukaan muilla julkisilla paikoilla. Ympäristön tupakansavu on tupakkalaissa luokiteltu syöpävaaralliseksi aineeksi. Työterveyslaitoksen uusimman rekiste-

rin mukaan altistuminen tupakansavulle työpaikoilla oli yleisintä majoitus- ja ravitsemusalalla. Tarjoilijoiden ja muiden ravintolatyöntekijöiden lisäksi tupakansavulle altistuvat esimerkiksi kahviloiden ja huoltamoiden työntekijät, pelinhoitajat, vahtimestarit, vastaanottovirkailijat, järjestyksenvalvojat, vanginvartijat ja siivoajat. Valiokunta pitää tärkeänä, että toimenpiteitä tupakansavulle altistumisen vähentämiseksi työpaikoilla edelleen tehostetaan.

Hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan, että rikoslain 46 luvun säännöksiä salakuljetuksesta sovelletaan myös tupakkatuotteiden salakuljetukseen. Mainitut salakuljetussäännökset koskevat kuitenkin tupakkatuotteista vain nuuskan maahantuontia elinkeinotoiminnassa. Sen sijaan tupakkatuotteiden maahantuonti saattaa täyttää rikoslain 29 luvussa tarkoitettun veropetosrikoksen tunnusmerkistöt, jos tavaraa ei

tulli- tai valmisteverotussäännösten mukaisesti ilmoiteta tullattavaksi tai verotettavaksi taikka jos ilmoitus tehdään virheellisesti.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy Genevessä 21 päivänä toukokuuta 2003 tehdyn tupa-

koinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan ja

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Valto Koski /sd	Paula Risikko /kok
vpj.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Arto Seppälä /sd
jäs.	Anneli Kiljunen /sd	Osmo Soininvaara /vihr
	Marjaana Koskinen /sd	Tapani Tölli /kesk
	Pehr Löfv /r	Erkki Virtanen /vas
	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk	Tuula Väättäinen /sd
	Aila Paloniemi /kesk	vjäs. Maija Perho /kok.
	Leena Rauhala /kd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.